

Steriloinnit 2020

Steriloitien määrä laski

PÄÄLÖYDÖKSET

- Vuonna 2020 naisille tehtiin noin 1 150 sterilointia ja miehille noin 2 670.
- Väestöön suhteutettuna vuonna 2020 miehille tehtiin 2,5 sterilointia tuhatta 25–54-vuotiasta miestä kohden. Naisilla vastaava luku oli 1,1.
- Erityisesti naisten sterilointien määrä laskee yhä ja vuonna 2020 naisille tehtyjen sterilointien osuus kaikista steriloinneista oli 30,1 %.
- Naiset hankkivat steriloinnin keskimäärin nuorempina kuin miehet.

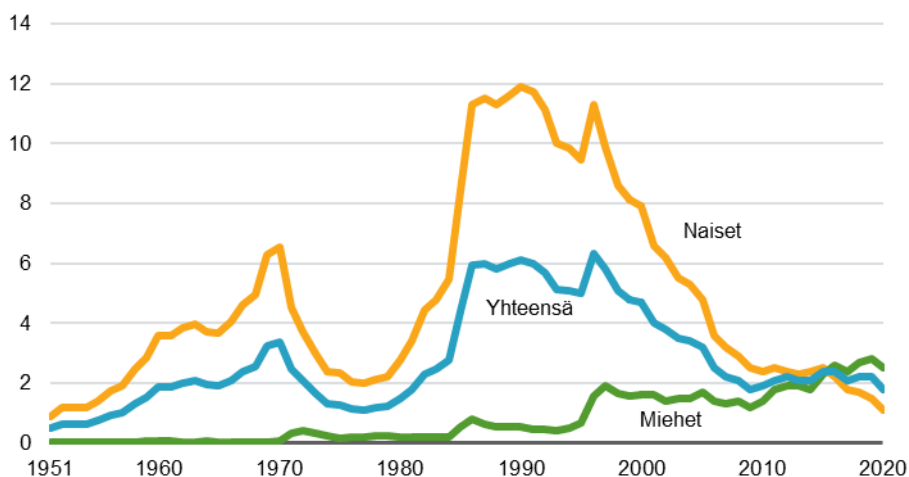
Vuonna 2020 tehtiin noin 3 800 sterilointia, mikä on 15 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2019. Naisille tehdyt steriloinnit vähenivät miesten sterilointeja enemmän (-22 % ja -12 %). On oletettavaa, että koronaepidemia on saattanut vaikuttaa lukuihin kiireettömän hoidon odotusaikojen pidentyessä.

Naisten sterilointien vähenemistä selittänevät myös mm. ehkäisymenetelmien valikoiman laajeneminen ja lasten hankkiminen myöhäisemmällä iällä sekä hysteroskooppisen sterilointimenetelmän (Essure) poistuminen markkinoilta kesällä 2017.

Steriloinneista 69,9 prosenttia tehtiin miehille. Miehille tehtävien sterilointien osuus ylitti naisten sterilointien osuuden ensi kertaa vuonna 2016, ja osuus jatkoi kasvuaan vuonna 2020. Naisille tehtävien sterilointien määrä onkin vähentynyt huomattavasti verrattuna 2000-luvun alkuun: vuonna 2000 naisille tehtiin vielä yli 80 prosenttia kaikista steriloinneista.

Steriloitavat naiset ovat keskimäärin miehiä nuorempia: naisten keski-ikä vuonna 2020 oli 36,5 vuotta ja miesten 40,5. Vaikka naisten sterilointeja tehtiin eniten 35–39-vuotiaille (37,1 % steriloinneista), on 30–34-vuotiaiden osuus (30,1 % vuonna 2020) kasvanut viime vuosina, ja steriloitavien naisten keski-ikä on laskenut hieman. Vuonna 2020 miesten sterilointeja tehtiin eniten 40–44-vuotiaille (31,2 % steriloinneista), aikaisemmin suurin ryhmä on ollut 35–39-vuotiaat. Steriloitavien miesten keski-ikä onkin hieman kasvanut viime vuosina.

Kuvio 1. Steriloinnit tuhatta 25–54-vuotiasta kohti vuosina 1951–2020

Anna Heino

anna.heino@thl.fi

Mika Gissler

mika.gissler@thl.fi

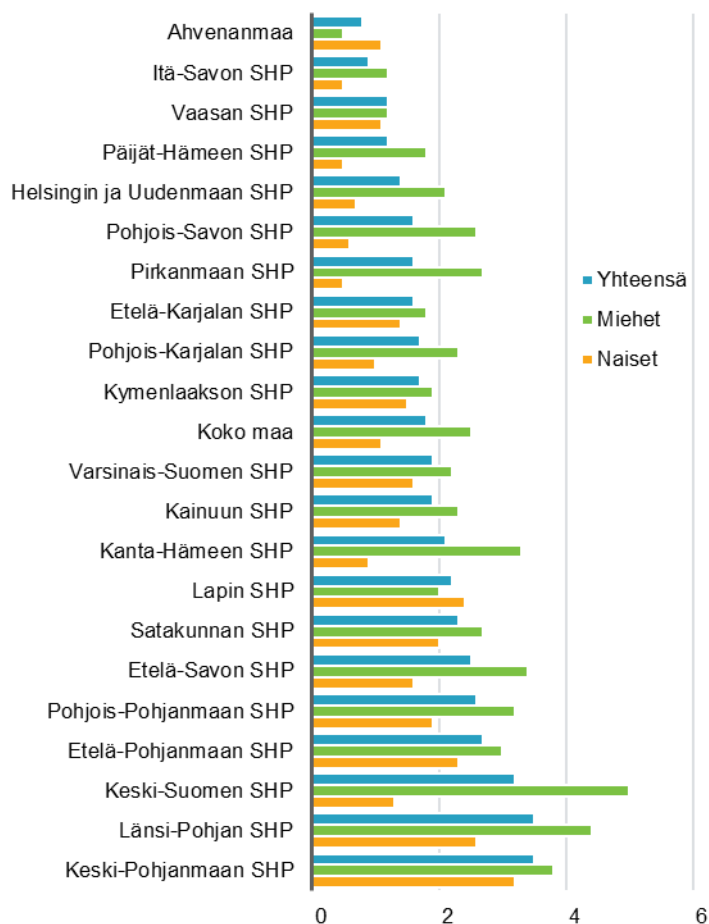

Sterilointien kokonaismäärän voimakasta laskua 1990-luvun puolenvälin jälkeen selittänevät muun muassa ehkäisymenetelmien valikoiman laajeneminen ja lasten hankkiminen myöhäisemmällä iällä. Vuoden 1985 jälkeen tapahtunutta sterilointien yleistymistä selittää tuolloin voimaan tullut vapaampi lainsäädäntö.

Vuonna 2020 yleisin steriloinnin peruste oli vähintään 30 vuoden ikä sekä miehillä (97,4 %) että naisilla (87,2 %). Naisista 47,3 prosentille tehtiin sterilointi kolmen lapsen synnyttämisen tai kolmen alaikäisen lapsen perusteella. Miesten steriloinneissa 29,6 prosentissa perusteena käytettiin kolmea alaikäistä lasta.

Naisten sterilointeja tehtiin eniten Keski-Pohjanmaan (3,2/1 000 25–54-vuotiasta kohden) ja Länsi-Pohjan (2,6/1 000) sairaanhoitopiirien alueilla ja vähiten Pirkanmaan, Päijät-Hämeen ja Itä-Savon sairaanhoitopiirien alueilla (kaikissa 0,5/1 000). Miesten sterilointeja tehtiin eniten Keski-Suomen (5,0/1 000) ja Länsi-Pohjan (4,4/1 000) sairaanhoitopiirien alueilla ja vähiten Ahvenanmaalla (0,5/1 000). (Kuvio 2.)

Kuvio 2. Steriloinnit sairaanhoitopiirin ja sukupuolen mukaan tuhatta 25–54-vuotiaasta kohti 2020

Steriloimislaki

Suomessa steriloinnista ohjaa steriloinnislaki (283/1970) ja sen nojalla annettu asetus (427/1985). Lainsäädäntö määrää perusteet steriloinnin suorittamiselle.

Steriloiminen voidaan henkilön pyynnöstä suorittaa, jos hän on synnyttänyt tai hänellä on vähintään kolme alaikäistä lasta, jos hän on täyttänyt 30 vuotta tai jos raskaus vaarantaisi hänen henkensä tai terveytensä. Steriloiminen voidaan suorittaa myös, jos henkilön mahdollisuudet muuten ehkäistä raskaus ovat epätavallisen huonot, jos on syytä olettaa, että hänen jälkeläisillään olisi vaikea sairaus tai ruumiinvika, jos henkilön sairaus tai muu siihen verrattava syy vakavasti rajoittaa hänen kykyään hoitaa lapsia tai jos henkilö pysyvästi

kokee kuuluvansa vastakkaiseen sukupuoleen ja elää tämän sukupuolen mukaisessa roolissa.

Käsitteet ja määritelmät

Steriloiminen: Steriloimisella tarkoitetaan miehen tai naisen sukuelimiin kohdistuvaa toimenpidettä, joka johtaa pysyvään suvunjatkamiskyvyttömyyteen. Steriloimiseksi ei katsota sellaista sukuelimiä koskevaa toimenpidettä, joka on tarpeellinen sukuelinten tai niihin liittyvän sairauden hoitamiseksi.

Hysteroskooppinen sterilointi: Sterilointi suoritetaan asettamalla spiraalimaiset mikroimplantit munanjohtimiin tähystystoimenpiteessä.

Lisätietoa lisääntymisterveyteen liittyvistä käsitteistä löytyy [Suomalaisen tautien kirjaamisen ohjekirjasta](#).

www.thl.fi/tilastot/steriloinnit

På svenska

Huvudresultaten och kvalitetsbeskrivning publiceras på svenska på webbplatsen thl.fi och i publikationsarkivet julkari.fi.

In English

The main results and quality description are published in English on the thl.fi website and in the Julkari.fi archive.

Terveystieteiden tutkimuskeskus
thl.fi | @THLorg

ISSN 1798-0887

Laatuseloste (SVT)

Steriloinnit

Tilastotietojen relevanssi

Steriloimistilasto sisältää tietoja steriloiden lukumäärästä vuosittain. Steriloinnit esitetään sukupuolittain ja ikäryhmittäin väestöön suhteutettuna (tuhatta 25–54-vuotiasta kohden) sekä myöntämisperusteen mukaan jaoteltuna.

Raportti on tarkoitettu seksuaali- ja lisääntymisterveyden kanssa työskenteleville terveydenhuollon ammattihenkilöille, hallintoviranomaisille, suunnittelijoille ja tutkijoille, joilla on tarve saada ajantasaista tietoa steriloinneista.

Käytetyt käsitteet ja määritelmät on selitetty tilastoraportin tekstiosassa.

Tietojen käsittely perustuu lakiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta (668/2008), Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukseen (Stakes) tilastotoimesta annettuun lakiin (409/2001), lakiin terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekistereistä (556/1989), asetukseen terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekistereistä (774/1989) sekä steriloidenlakiin (283/1970) ja sen nojalla annettuun asetukseen (steriloimisasetus 427/1985).

Menetelmäkuvaus

Steriloimistiedot on kerätty kaikista Suomen sterilointeja suorittavista terveydenhuollon toimintayksiköistä. Tilaston perusjoukko muodostuu kaikista henkilöistä, joille on tehty sterilointi. Lainsäädännön mukaan terveydenhuollon toimintayksikön, jossa toimenpide on suoritettu, on toimitettava THL:lle ilmoitus suoritetusta toimenpiteestä sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamalla lomakkeella kuukauden kuluessa toimenpiteen suorittamisesta. Itsenäisenä ammatinharjoittajana toimiva lääkäri vastaa suorittamansa steriloinnin ilmoittamisesta THL:lle. Tilastot perustuvat THL:n 1.9.2021 mennessä saamiin ilmoituksiin.

Vuoden 2020 tiedot ovat saapuneet THL:ään pääosin sähköisesti. Sähköinen tiedonkeruu aloitettiin 2015. Toimenpideyksiköt joko täyttävät sähköisen lomakkeen ja tallentavat sen tietoturvasuojalla THL:n käyttöön tai tiedot siirtyvät THL:ään tietokantapöytäkirjana. Vuosittain paperilla saapuu muutamia rekisteri-ilmoituksia.

Aineiston tarkistusajaja tehdään säännöllisesti ja epäselvät tapaukset tarkistetaan toimenpiteen suorittaneesta sairaalasta.

Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Tietojen oikeellisuus on riippuvaista tiedonantajien toimittamien tietojen laadusta. Epäselvissä tapauksissa steriloidenrekisterin tietoja verrataan muiden rekisterien (syntymärekisteri ja hoitoilmoitusrekisteri) tietoihin. Tarvittaessa pyydetään tarkistus toimenpiteen suorittaneesta terveydenhuollon toimintayksiköstä.

Steriloimisrekisterin tietojen kattavuutta selvitetiin vuonna 2006 mm. hoitoilmoitusrekisterin avulla¹. Selvityksessä todettiin, että tehdyt steriloinnit on ilmoitettu steriloidenrekisteriin 95,5 prosenttisesti. Rekisteriin saatujen ilmoitusten mukaan sterilointien kokonaismäärä on vähentynyt 1990-luvun puolesta välistä lähtien. Osittain kehitys johtuu ikäluokkien pienentymisestä sekä ehkäisyvalmisteiden kehittymisestä, mutta selvityksessä todettiin myös sterilointien ilmoittamisen heikentyneen. Vuoden 2011 aineistolla tehty kattavuustutkimus osoitti, että steriloidenrekisterin kattavuus oli yhä hyvä, mutta oli laskenut noin 90 prosenttiin². Viime vuosina yhä suurempi osa miesten steriloinneista suoritettiin yksityisen terveydenhuollon puolella eikä niiden osalta kattavuudesta voida varmistua.

¹ Hanna Eronen, Mika Gissler & Annukka Ritvanen (2006): [Steriloimisten rekisteröiminen Suomessa. Steriloimisrekisterin ja hoitoilmoitusrekisterin steriloidenrekisterin tietojen vertailu ja aineiston laadun analysointi vuosilta 2000–2003](#). Työpapereita 12/2006. Helsinki; Stakes.

² Heino A, Niinimäki M, Mentula M, Gissler M. [How reliable are health registers? Registration of induced abortions and sterilizations in Finland](#). Inform Health Soc Care. 2017 Apr 7:1-10.

Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Steriloimistilasto julkaistaan normaalisti vuosittain. Touko-kesäkuussa ilmestyvä tilastoraportti sisältää edellisen päättyneen vuoden tilastot.

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin siirryttyä Apotti-tietojärjestelmään 2019 ja siitä seuranneiden tiedontoimitusvaikeuksien vuoksi, vuoden 2019 tilastoja ei pystytty julkaisemaan vuonna 2020. Vuoden 2020 tilastot julkaistaan noin puoli vuotta myöhemmin kuin normaalisti. Vuoden 2021 tilastot pyritään julkaisemaan touko-kesäkuussa 2022.

Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Tilasto julkaistaan [THL:n verkkosivuilla](#). Tietoja julkaistaan tilastoraportin lisäksi myös käyttäjän omat valinnat mahdollistavissa [tietokantakuutioissa](#) sekä [Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanetissä](#).

[Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen Findata](#) voi tehdä tarkempia eri rekisteriaineistoja yhdisteleviä taulukoita ja myöntää tutkijoille luvan steriloisrekisterin tietojen käyttöön tieteellisessä tutkimuksessa.

Tilastojen vertailukelpoisuus

Steriloimistiedot ovat vuodesta 1987 alkaen THL:n sähköisessä tietokannassa. Varhaisempien vuosien tiedot on saatu osana virallista tilastoa ilmestyneistä lääkintöhallituksen julkaisuista (Lääkintöhallitus vuosina 1935–1954; Yleinen terveyden- ja sairaanhoitotilasto vuosina 1955–1970; Terveydenhuolto vuosina 1971–1987).

Aikaisempien vuosien aineistoa on tarkastettu mm. poistamalla kaksoiskappaleita ja lisäämällä aikaisemmin tilastosta puuttuneita tapauksia. Siksi osa tiedoista poikkeaa aiemmin julkaistuista tilastoista.

Ikäryhmiä tarkasteltaessa on huomattava, että rekisterin ikätieto on vuodesta 1994 lähtien potilaan ikä toimenpidepäivänä. Tätä ennen ikätieto on ikä vuoden lopussa, joka on takautuvasti laskettu vuosille 1987–1993.

Steriloimisen käsitteet ja määritelmät ovat pysyneet koko ajan samoina.

Steriloimintilomakkeella on paikoin mahdollista kirjata useampi vaihtoehto (mm. ehkäisy menetelmä, steriloisimenpide ja steriloisimen peruste) ja tämä tulee huomioida tilastotaulukoita lukiessa.

Steriloimintien nykyinen tiedonkeruulomake astui voimaan 1.1.2009. Lisätietoja tiedonkeruulomakkeesta [THL:n verkkosivuilla](#).

Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Tilastoraportti sisältää koko maan kattavasti tiedot suoritetuista steriloinneista.

Aikaisempien vuosien tietoja päivitetään tarpeen mukaan taannehtivasti, mutta aikaisempiin vuosiin kohdistuvien muutosten on todettu olevan melko pieniä. Tämän raportin julkaisun yhteydessä esimerkiksi vuoden 2018 raportoitu kokonaislukumäärä kasvoi 10 tapauksella.